

Labklājības ministrija

KOMUNIKĀCIJAS NODAĻA

Skolas iela 28, Rīga, LV - 1331, tālr. 67021666, fakss 67276445, www.lm.gov.lv

Informācija plašsaziņas līdzekļiem
02.11.2018.

Kā panākt cilvēku ar garīga rakstura traucējumiem integrāciju sabiedrībā?

Latvija līdzās Lietuvai un Igaunijai ir viena no pēdējām Eiropas valstīm, kas realizē deinstucionalizācijas procesu, kura mērķis ir cilvēku ar garīga rakstura traucējumiem integrēšana sabiedrībā. Labklājības ministrija, īstenojot šo procesu, guvusi apstiprinājumu tam, ka integrācijas izdošanās nav atkarīga tikai no izmaiņām normatīvajā regulējumā. Proti, nereti ekspertiem un procesa virzītājiem nākas sastapties ar pretestību un vēlēšanos “sūtīt cilvēkus uz aprūpes iestādēm vai paturēt tajās” gan no sabiedrības, gan šajā nozarē strādājošajiem, gan arī dažāda līmeņa lēmuma pieņēmējiem. Vairāk izzinot iemeslus šai pretestībai, kļūst skaidrs, ka tā balstās aizspriedumos un mītos, tādējādi stigmatizējot cilvēkus ar garīga rakstura traucējumiem.

Primāri, lai sekmētu pozitīvu pārmaiņu norisi sabiedrībā, Labklājības ministrija aicina ikvienu iesaistīties šajā procesā un kļūt par idejas vēstnešiem – gan valsts augstākās amatpersonas, gan arī katru individuāli, lai panāktu pārmaiņas domāšanā visos sabiedrības slāņos. Ministrijā norāda – iesaistīties var pavisam vienkārši – izglītojoties pašam, izglītojot citus un iepazīstoties ar kampaņas “Cilvēks, nevis diagnoze” materiāliem un daloties ar tiem. Tāpat, piedomājot pie tā, vai paziņu lokā nav kāds cilvēks vai ģimene, kam iespējams sniegt savu atbalstu – zināšanas, daļu brīvā laika.

“Pēdējos gados publiskajā telpā arvien aktuālāki kļūst jautājumi, kas skar sabiedrības vismazāk aizsargāto daļu (bērnamu bērnus un cilvēkus ar dažāda veida invaliditāti) un šo grupu iespējam integrēties sabiedrībā – atrast darbu, nejusties izsmietam vai atstumtam un, kas visbūtiskāk, nedzīvot “izolēti” (bērnamā vai psihiskās aprūpes iestādē). Nereti lielākie šķēršļi ir nevis institucionāli, bet gan emocionāli, proti, bieži tuvinieki, kuru aprūpē bijuši cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem, neuzticas sabiedrībai un neatbalsta šo cilvēku patstāvīgu dzīvi, jo sabiedrībā iesakņojušies aizspriedumi pret noteiktu sabiedrības grupu, kas līdzāspastāvēšanu padara ļoti apgrūtinātu vai pat neiespējamu,” stāsta Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu departamenta vecākā eksperte Kristīne Lasmane.

Faktu, ka atšķirīgā pieņemšana mūsu sabiedrībā ir apgrūtināta apliecina arī pirms trim gadiem veiktā Eurobarometra pētījuma par diskrimināciju Eiropas Savienībā rezultāti – teju puse Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka valstī ir izplatīta diskriminācija invaliditātes dēļ (tā norādījuši 43% respondenti).

“Sabiedrībai ir nepieciešams saprast, ka cilvēks ar garīga rakstura traucējumiem ir līdzvērtīgs ikvienam citam sabiedrības loceklim, jo arī viņiem ir sapņi, hobiji un dzīves mērķi. Tāpēc ilgstošas aprūpes institūcija nav īstā mājvieta, kur cilvēkam būtu jādzīvo,” turpina Kristīne Lasmane, “Šādas pozitīvas pārmaiņas noris lēni, un tā būtiskākais iemesls ir neinformētība. Kā

liecina citu valstu pieredze, tad šīs stigmatas “pārlaušanā” ir jāpiedalās praktiski visai sabiedrībai – valsts augstākajām amatpersonām, uzņēmējiem, nevalstiskajam sektoram un katram no mums individuāli.”

Eksperte kā pozitīvos efektīvas un funkcionējošas līdzaspastāvēšanas piemērus min Lielbritāniju, Čehiju un Somiju. Piemēram, Lielbritānijā par cilvēku ar garīga rakstura traucējumiem mentoru ir kļuvis Princis Harijs, kurš izveidojis kustību “*Heads Together*”, lai lauztu aizspriedumus par cilvēkiem ar garīgās veselības traucējumiem.

Kristīne Lasmane norāda: “Lielbritānijā ir aprēķināts, ka cilvēki ar psihiskiem traucējumiem biznesam un darba devējiem ik gadu rada zaudējumus 35 miljardus mārciņu apmērā – tie ir arī konkrēti zaudējumi valsts budžetam un attiecīgi kļūst mazāk līdzekļu, ko tērēt citām vajadzībām. Šīs programmas vadītāji atzīst, ka šajā jomā tiek darīts pārāk maz no visām pusēm un tādēļ ar šīs programmas iniciatīvām tiek mēģināts iesaistīt biznesu un citas auditorijas problēmas risināšanā – tās saistītas ar darba un izglītības vides piemērotības veicināšanu (padomi, praktiski instrumenti utt.), pat līdzaspastāvēšanu armijā u.c.”

Tāpat eksperte kā pozitīvus piemērus norāda Čehiju un Somiju, kur tiek sniegts integrēts sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu atbalsts un izmantoti digitalizēti risinājumi, kas pamatā vērsti uz to, lai cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem varētu kļūt par maksimāli pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem.

“Visās valstīs, kurās process norit sekmīgi ir iespējams konstatēt vienu kopīgu iezīmi – formāla vai neformāla vienošanās par ikviena indivīda nozīmīgumu un lomu, neskatoties uz viņa psihiskajiem traucējumiem. Un šai atzīšanai jānotiek visos sabiedrības līmeņos, arī individuāli. Turklāt – ja procesa patronāžu uzņemas valsts pirmās amatpersonas, procesa izdošanās ir vēl reālāka un ātrāka,” noslēdz Kristīne Lasmane.

Plašāk informācija par cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem pieejama mājaslapā: www.cilveksnevisdiagnoze.lv.

Informāciju sagatavoja:

Ieva Bērziņa, Labklājības ministrijas Komunikācijas nodaļas sabiedrisko attiecību speciāliste, 64331666, ieva.berzina@lm.gov.lv

Labklājības ministrija

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
strukturāfondi un
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē